

CARACTERISTICILE DEFENSIVEI INFANTERIEI ROMÂNE CONFORM ULTIMELOR INSTRUCȚIUNI FOLOSITE PE TIMPUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Locotenent drd. Ionel HALIP

Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava

Acest articol analizează caracteristicile defensivei infanteriei române în ultima parte a celui de-al Doilea Război Mondial, pe baza instrucțiunilor primite de la Marele Stat Major sau de la alte comandamente superioare. Sunt prezentate aspecte referitoare la rolul apărării, care și-a recăpătat misiunea clasică de a menține o poziție până la ultimul om sau glonț. Articolul prezintă normele tactice ale unei divizii de infanterie situate pe poziție de rezistență, modul de dispunere a batalioanelor, rolul divizioanelor de artilerie grea, dar și modalitatea de acțiune atunci când inamicul pornea la atac.

Totodată, sunt enumerate diferențele între instrucțiunile și directivele referitoare la defensivă date sub influența germană, din anii 1941-1943, și ultimele emise pe timpul celui de-al Doilea Război Mondial. De asemenea, este definit conceptul de „plan al focurilor”, cu toate tragerile care necesitau aplicarea lor împotriva unui inamic, fiind evaluat și rolul conlucrării aviației cu artileria odată cu începerea tragerilor de pregătire sau la întrebuițarea împotriva tancurilor.

Cuvinte-cheie: defensivă, infanterie, divizie, artilerie, planul focurilor.

INTRODUCERE

În preajma izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial, pregătirea militară, regulamentele infanteriei, precum și înzestrarea cu tehnica modernă erau necorespunzătoare cu noile necesități de pe câmpul de luptă.

Începând cu anul 1941, în procesul instruirii infanteriei române au fost introduse principiile de luptă ale armatei germane (Șuța, 1982, p. 210), fiind traduse, în acest sens, diferite regulamente pentru a fi adaptate la specificul și cerințele infanteriei române. Cu toate acestea, eșecurile militare ce au urmat au dovedit faptul că doctrina și strategia germană aveau totuși unele lacune și că nu puteau fi adaptate complet la specificul românesc. Este vorba despre tactica pătrunderilor adânci în dispozitivul inamic fără ca flancurile și spatele să fie asigurate, neconsolidarea aliniamentelor cucerite și neglijarea apărării (Romanescu, Tudor, Cucu, Popescu, 1985, p. 257).

Învățămintele celui de-al Doilea Război Mondial au făcut să apară, în anul 1945, *Directivele pentru instrucția comandamentelor și trupei, partea I-a (ofensiva) și partea a II-a (defensiva)*, care reprezentau o colecție de instrucțiuni date de Marele Stat Major sau de diferite comandamente superioare aliate în cursul războiului.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Acest articol are ca obiectiv principal analiza principiilor defensivei în ultima parte a celei de-a doua conflagrații mondiale, pornind de la ipoteza că există diferențe între instrucțiunile și directivele referitoare la defensivă date sub influența germană din anii 1941-1943 și ultimele de pe timpul războiului din anii 1944-1945. Cercetarea a fost realizată prin studierea documentelor din Depozitul Militar Central de la Pitești, a directivelor asupra instrucției comandamentelor și trupelor – 1945, a Regulamentului artileriei – 1941, dar și din literatura de specialitate apărută în perioada 1944-1985.

Începând cu anul 1941, în procesul instruirii infanteriei române au fost introduse principiile de luptă ale armatei germane, fiind traduse, în acest sens, diferite regulamente pentru a fi adaptate la specificul și cerințele infanteriei române. Cu toate acestea, eșecurile militare ce au urmat au dovedit faptul că doctrina și strategia germană aveau totuși unele lacune și că nu puteau fi adaptate complet la specificul românesc.

PRINCIPIILE DEFENSIVEI

Aceste directive au reprezentat ultimele instrucțiuni folosite de infanteria română pe timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Defensiva executată de infanterie în ultima parte a războiului s-a caracterizat prin realizarea apărării statice, fără retragere, aproape pe toate fronturile, sporirea adâncimii apărării, executată, pe de-o parte, prin mărirea adâncimii poziției de rezistență, iar pe de altă parte, prin organizarea altor poziții succesive și întărirea acestor poziții

Defensiva executată de infanterie în ultima parte a războiului s-a caracterizat prin realizarea apărării statice, fără retragere, aproape pe toate fronturile, sporirea adâncimii apărării, executată, pe de-o parte, prin mărirea adâncimii poziției de rezistență, iar pe de altă parte, prin organizarea altor poziții succesive și întărirea acestor poziții cu lucrări foarte puternice.

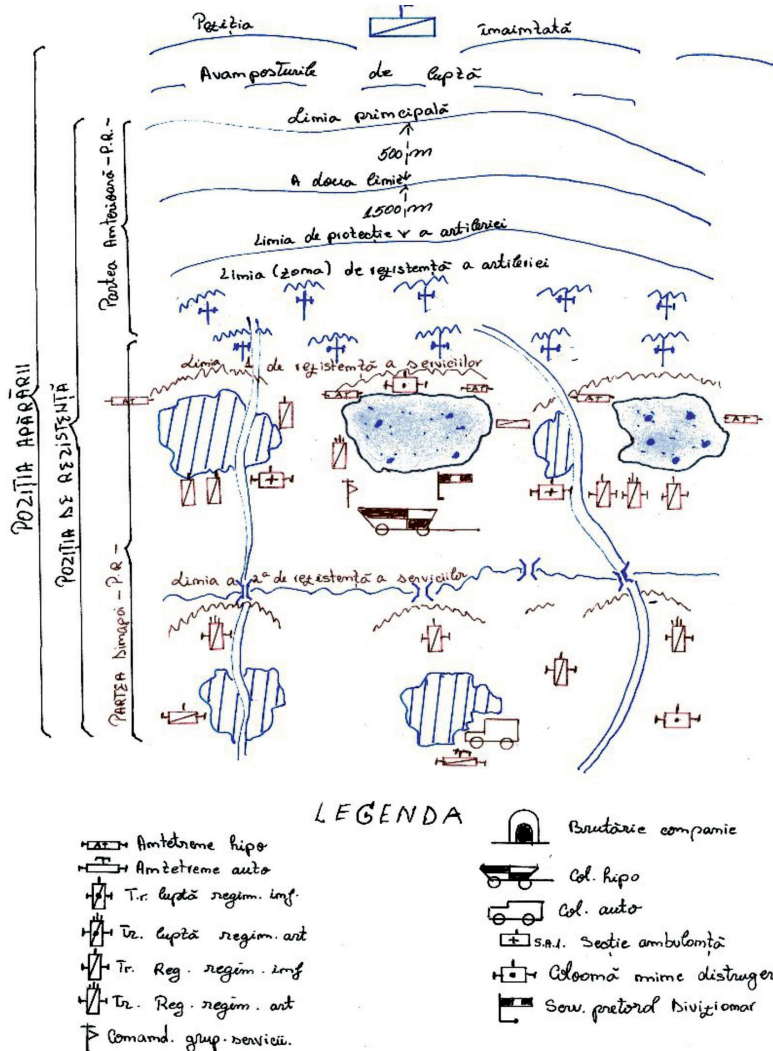

Figura nr. 1: Dispozitivul de apărare din anul 1945

Sursa: Depozitul Central de Arhivă, Pitești, fond Marele Stat Major, Secția 5, f. 149.

cu lucrări foarte puternice (Șuța, p. 284). Astfel, s-a restabilit conceptul clasic al apărării, conform căruia „defensiva înseamnă a ține poziția de rezistență până la ultimul om și ultimul glonț”, fără gând de retragere în fața luptei (Ib., p. 192), punând piedică ofensivei să-și atingă scopul ei – impunerea voinței –, deoarece numai defensivă putea să împiedice net ofensiva de a dobândi decizia (Directiva asupra instrucției comandamentelor și trupelor/1945. Partea a II-a. Defensivă, art. 149). În ceea ce privește poziția unei unități în apărare, terenul pe care se apăra cuprindea trei elemente: poziția înaintată, avanposturile de luptă (dispuse față de linia principală la 500-1.000 m) și poziția de rezistență (Ib., art. 153).

Poziția înaintată era confirmată de operațiunile din anul 1944, deoarece tehnica modernă (tancuri, tunuri de asalt, tunuri antitanc) făcea posibilă trimiterea de unități de infanterie înaintea poziției de rezistență, fără riscul de a fi distruse separat (Depozitul Central de Arhivă, Ib., f. 3). Dacă nu se putea adopta o poziție înaintată, se căuta mascarea poziției de rezistență contra cercetării inamice terestre.

Poziția înaintată era confirmată de operațiunile din anul 1944, deoarece tehnica modernă (tancuri, tunuri de asalt, tunuri antitanc) făcea posibilă trimiterea de unități de infanterie înaintea poziției de rezistență, fără riscul de a fi distruse separat. Dacă nu se putea adopta o poziție înaintată, se căuta mascarea poziției de rezistență contra cercetării inamice terestre.

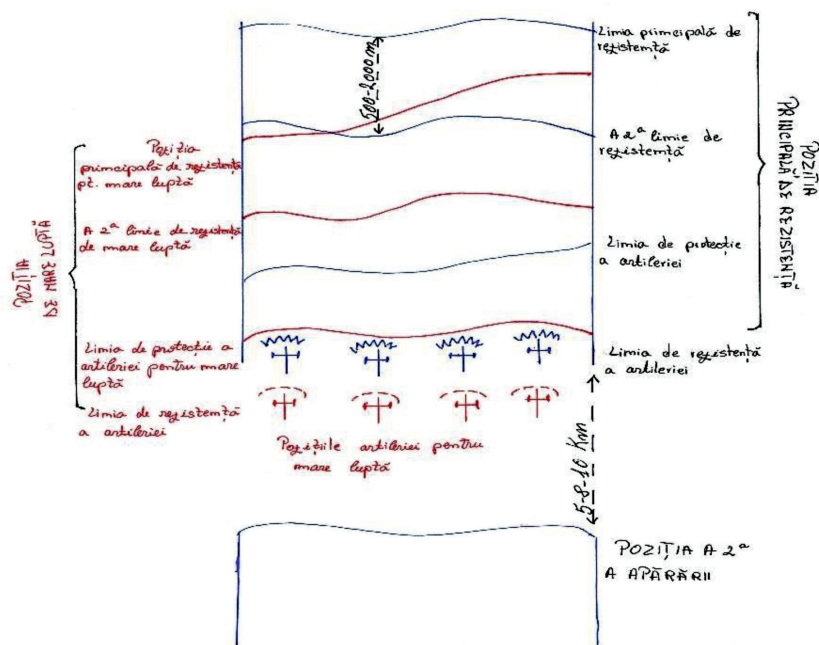

Figura nr. 2: Pozițiile defensivei (Ib., f. 154)

Linia de protecție a artileriei era trasată la aproximativ 1.500 m înapoia liniei principale, vechea linie de oprire din Regulamentul marilor unități din 1938. Rolul acestei linii era să protejeze artileria proprie contra pătrunderii infanteriei sau a tancurilor.

Poziția de rezistență căpătase, din cauza eșalonării, o adâncime și o structură foarte mari, pentru că înglobase întreaga zonă pe care se găsea dislocată unitatea, până la ultima sa formațiune de servicii. Poziția de rezistență cuprindea două zone succesive: zona interioară a poziției de rezistență, apărată de trupele divizei, inclusiv artileria, și zona dinapoia acestei poziții, apărată de oamenii trenurilor și formațiunilor de servicii (Ib., f. 6).

Zona anterioară poziției cuprindea următoarele linii: linia principală de rezistență, a doua linie de rezistență, linia de protecție a artileriei și linia (zona) de rezistență a artileriei. Linia principală de rezistență era însăși marginea dinainte a poziției de rezistență. A doua linie de rezistență era situată la o distanță variabilă de linia principală și putea atinge aproximativ 500 m. Era condiționată de nevoia ca armele de pe această linie și cele din imediata ei apropiere să poată bate în fața liniei principale de rezistență. Linia de protecție a artileriei era trasată la aproximativ 1.500 m înapoia liniei principale, vechea linie de oprire din *Regulamentul marilor unități* din 1938. Rolul acestei linii era să protejeze artileria proprie contra pătrunderii infanteriei sau a tancurilor (Directiva asupra instrucției comandamentelor și trupelor, Ib., art. 158).

Poziția de rezistență pentru marea luptă se suprapunea cu poziția de rezistență, cu excepția liniilor repliate, care se aflau la o distanță ce varia de la câteva sute de metri până la doi kilometri. Mutarea centrului de greutate al forțelor de pe poziția de rezistență pe poziția de mare luptă reprezenta doar o mutare a efortului în adâncimea aceleiași poziții (Ib., art. 194). Transmisiunile au avut un rol important, experiența demonstrând că diferitele transversale telefonice nu ar fi trebuit instalate nici pe creste, nici în vale, fiind atacate de artileria și aruncătoarele inamice. Era de preferat ca tranșeele să se instaleze la jumătatea pantei, deoarece firele se rupeau des, iar personalul de la transmisiuni era insuficient pentru repararea lor. A fost constatată și nevoia de agenți de legătură a unităților, instruiți să repare firele distruse (Romanescu et al., p. 409).

TACTICA DIVIZIEI DE INFANTERIE

Dispozitivul unei divizii aflate pe poziția de rezistență cuprindea: elementele angajate în fața poziției, poziția înaintată (Șuța, p. 283), unitățile din linie cu avanposturile de luptă, artileria și rezerva (Depozitul Central de Arhivă, Ib., f. 66). În fața poziției diviziei era asigurată

cercetarea de către grupul de cercetare divizionar (Cupșa et al., p. 38). Batalioanele de infanterie reprezentau unitățile din poziția înaintată, fiind dispuse câte unul la 4-5 km. De obicei, o divizie de infanterie lupta doar cu artileria organică, dar, atunci când era dispusă pe direcțiile cele mai favorabile pătrunderii inamice sau când se confirma că inamicul grupa forțe importante în sectorul său, aceasta putea primi artilerie de întărire. Grupările de sprijin direct erau proporționale cu numărul regimentelor de infanterie din linie, iar soliditatea fiecărei grupări de sprijin ținea cont și de cantitatea de artilerie disponibilă (Directiva asupra instrucției comandamentelor și trupelor, lb., art. 285).

Conform experienței din anul 1944, pentru a crește eficacitatea luptei, în grupările de sprijin erau introduse și divizioane de artilerie grea (Regulamentul Artileriei/1941, art. 86-87). Misiunea grupărilor de sprijin direct era de: contrapreparare, oprire, lupta antitanc sau, în anumite cazuri, de a participa la contrabaterie și luptă îndepărtată. Gruparea de ansamblu se constituia din restul divizioanelor organice și de întărire, având misiunea de contrabaterie, luptă îndepărtată, luptă antitanc și de a sprijini contraatacul de ansamblu (Depozitul Central de Arhivă, f. 68).

Fracționând artileria divizionară în grupări de sprijin direct și de ansamblu, nu se realiza o specializare definitivă a diferitelor grupări, deoarece divizioanele și bateriile destinate sprijinului direct erau întrebuintate pentru contrabaterie și hărțuială în spatele inamicului, iar cele de contrabaterie erau utilizate și în sprijinul direct al infanteriei (Regulamentul Artileriei, art. 144). Conducerea focului în interiorul diviziei trebuia să fie în raport cu situația tactică, ușurând focul mai multor unități de artilerie simultan. Cu toate acestea, în general, conducerea focului în apărare era mai centralizată decât în atac (lb., art. 169).

În momentul în care inamicul se apropia de poziția înaintată, artileria acelei poziții și artileria grea începeau un atac de hărțuială (Depozitul Central de Arhivă, f. 122). Odată ce infanteria inamică pornea la atac, tragerile de oprire ale infanteriei, artileriei și armelor antitanc deschideau focul pentru a distruge infanteria și tancurile inamice (lb., f. 123). Divizia de infanterie putea executa un contraatac doar atunci când inamicul era „cramponat puternic la teren” (lb., f. 124), iar dacă nu se dispunea de rezerve pentru contraatac, se căuta oprirea inamicului prin trageri concentrate cu tot armamentul asupra locului pătrunderii (lb., f. 128).

*Conform
experienței
din anul 1944,
pentru a crește
eficacitatea
luptei, în
grupările de
sprijin erau
introduse și
divizioane de
artilerie grea.
Misiunea
grupărilor
de sprijin
direct era de:
contrapreparare,
oprire, lupta
antitanc sau, în
anumite cazuri,
de a participa
la contrabaterie
și luptă
îndepărtată.*

Planul de foc cuprindea ansamblul tragerilor de pregătire, prevăzute să se aplice împotriva unui inamic pe timpul luptei defensive. Acesta se dorea a fi adaptat la manevra inamicului, cuprinzând tragerile executate pe timpul apropierii, împotriva pregătirii, precum și tragerile de oprire și întărirea focului în zona de efort.

POZIȚIILE ARTILERIEI

Din experiențele anului 1944 și în conformitate cu Regulamentul Artileriei, se considera ca, inițial, toată artileria poziției de rezistență să fie împinsă înainte, astfel încât să se poată executa concentrări de focuri de pregătire sau focuri la vedere, pe bazele de plecare ale inamicului din fața poziției înaintate; ulterior, pe timpul luptei, pentru a susține unitățile care trec în poziția înaintată, artileria de rezistență să fie cu bateriile din fața liniei principale retrase înapoia acesteia, dispozitivul având o eșalonare în adâncime pentru a trage mai adânc și cu observatoarele înaintate pe linia avanposturilor de luptă. Pe măsură ce atacul se apropia de poziția principală, întreaga artilerie ocupa amplasamente mult mai eșalonate în adâncimea corespunzătoare apărării poziției de rezistență, observatorii rămânând pe linia principală de rezistență (Regulamentul Artileriei, art. 167).

În această privință, existau mari diferențe între instrucțiunile și directivele date în anul 1943 și cele din perioada 1944-1945. Conform ultimelor directive, artileria trebuia eșalonată în adâncime, pentru a putea opri inamicul, în special carele de luptă ce pătrundeau în poziția de rezistență. Toate bateriile trebuiau să fie în stare să execute trageri de distrugere asupra bazelor de plecare inamice. Pentru executarea tragerilor de hărțuială în spatele frontului inamic, era necesar ca bateriile să fie împinse pe durata tragerilor în poziții înaintate, dar nu la mai mult de patru kilometri de linia principală. De asemenea, pozițiile artileriei nu puteau fi așezate în localități, în păduri (Romanescu et al., p. 414) sau în apropierea lor, aceste locuri fiind, de obicei, vizate de atacurile aviației inamice. Ele erau așezate, pe cât posibil, în teren deschis, dar camuflat (Depozitul Central de Arhivă, f. 72).

PLANUL FOCURILOR

Planul de foc cuprindea ansamblul tragerilor de pregătire, prevăzute să se aplice împotriva unui inamic pe timpul luptei defensive. Acesta se dorea a fi adaptat la manevra inamicului, cuprinzând tragerile executate pe timpul apropierii, împotriva pregătirii, precum și tragerile de oprire și întărirea focului în zona de efort (Romanescu et al., p. 417).

Pe timpul apropierii inamicului, se executau, de către artilerie, trageri de: hărțuială, interdicție și concentrări puternice la vedere, pe diferite elemente inamice aflate în mișcare sau adăpostite. Se mai executau focuri și de către infanterie, prin armamentul greu

din dotare, din poziții mascate sau camuflate (Directiva asupra instrucției comandamentelor și trupelor, art. 304).

Tragerile împotriva pregătirii aveau ca scop anihilarea atacului pe baza de plecare, reprezentând un ansamblu de trageri masive către infanteria inamică, executate de artilerie, armamentul greu al infanteriei și de aviație. Dacă începeau înaintea pregătirii artileriei, tragerile se executau prin concentrări masive de focuri „*la vedere*”. După începerea pregătirii atacului, tragerile împotriva pregătirii se executau după un plan fix, dinainte stabilit, numit „*plan sistematic de contrapreparație*” (Depozitul Central de Arhivă, f. 85), care cuprindea atât variante, cât și ipoteze referitoare la inamic, fiind executat de către armamentul greu al infanteriei (aruncătoare mai mari de calibrul 80 mm și tunuri de 75 mm) (Ib., f. 87).

De asemenea, conform acestor directive, aviația juca un rol important, deoarece decola odată cu începerea tragerilor de pregătire a atacului, având misiunea de a combate artileria inamică (Cupșa et al., p. 38). Combaterea inamicului prin folosirea aviației trebuia să se facă într-un timp foarte scurt. În acest sens, era indispensabil ca aviația să afle cel mai rapid momentul începerii tragerilor de pregătire ale artileriei (Directiva asupra instrucției comandamentelor și trupelor, art. 311). Totodată, era folosită și împotriva tancurilor prin avioane antitanc, de bombardament în picaj și bombardament greu. Avionul antitanc avea montat tunul de 75 mm cu țevă lungă, care executa tragerea de la înălțimea de 200-300 m, cu o șansă de lovire de 1 din 6 (Depozitul Central de Arhivă, f. 95). Pentru apărarea antiaeriană era utilizat focul individual al armamentului de infanterie asupra avioanelor ce zburau sub 1.000 m, deși se observase că rezultatele erau medii. Conform unui studiu despre focul individual tras de fiecare trăgător rus sau armă automată rusă asupra avioanelor germane, acestea au provocat un procent de doar 20% din totalul pierderilor de avioane germane de pe Frontul de Est (Ib., f. 110).

Barajul principal al infanteriei era gândit să distrugă inamicul, fiind dezlănțuit prin surprindere de la o distanță de 100-300 m (Ib., f. 88), astfel încât toate categoriile de armament să execute foc eficace. Astfel, se realiza și o camuflare mai eficientă a grosului forțelor, nepermițând a fi lovite de artileria inamică, din lipsa spațiului de siguranță. Tragerile de oprire ale artileriei se executau cât mai aproape de prima linie a infanteriei (Directiva asupra instrucției comandamentelor și trupelor,

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Pentru apărarea antiaeriană era utilizat focul individual al armamentului de infanterie asupra avioanelor ce zburau sub 1.000 m, deși se observase că rezultatele erau medii. Conform unui studiu despre focul individual tras de fiecare trăgător rus sau armă automată rusă asupra avioanelor germane, acestea au provocat un procent de doar 20% din totalul pierderilor de avioane germane de pe Frontul de Est.

lb., art. 313), pentru a asigura întărirea focului, dacă era prea slab, sau în cazul suprapunerii de focuri de către infanterie și artilerie. Tragerile încetau la semnalele date de infanterie sau la cererea observatoarelor de artilerie. În timpul tragerilor de oprire, focul artileriei grele întărea și prelungea tragerile artileriei ușoare, plasate cât mai aproape de infanterie. Acestea fiind rigide, se pregăteau mai multe variante și ipoteze asupra atacului inamic. Tragerile de oprire erau executate când inamicul ataca noaptea, pe ceață, pe teren acoperit sau când praful și fumul exploziilor rezultate din tragerile de pregătire ale artileriei proprii împiedicau execuția concentrărilor observate, dar nu pe fronturi mai mari de 150 m (Regulamentul Artileriei, art. 173).

Operațiunile din anul 1944 au confirmat nevoia unei poziții mai înaintate datorită întrebuirii tehnicii moderne. De asemenea, și poziția de rezistență a căpătat o adâncime mai mare, înglobând toată unitatea dislocată, până la ultima formațiune de servicii.

CONCLUZII

În urma cercetării arhivelor de specialitate și a analizei asupra principalelor trăsături ale defensivei infanteriei române în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, putem conchide că există diferențe între instrucțiunile și directivele referitoare la defensivă din anii 1941-1943 și ultimele de pe timpul războiului din anii 1944-1945, în sensul că ultimele instrucțiuni erau definite prin realizarea unei apărări statice și fără retragere, până la ultima picătură de sânge. Operațiunile din anul 1944 au confirmat nevoia unei poziții mai înaintate datorită întrebuirii tehnicii moderne. De asemenea, și poziția de rezistență a căpătat o adâncime mai mare, înglobând toată unitatea dislocată, până la ultima formațiune de servicii. Dacă, inițial, se considera ca artileria poziției de rezistență să fie cât mai înaintea, pentru a executa concentrări de focuri de pregătire, ulterior, experiențele anului 1944 au impus ca artileria de rezistență să fie cu bateriile din fața liniei principale retrase în spatele acesteia, cu o eșalonare în adâncime, pentru a executa trageri în profunzime. Totodată, ultimele directive accentuau rolul aviației, care trebuia să decoleze odată cu începerea tragerilor de pregătire a atacului, pentru a putea combate artileria inamică.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Cupșa, I., Tudor, Gh., Cucu, M., Romanescu Gh., Popa C. (1966). *Curs de istoria artei militare. Participarea armatei române la războiul antihitlerist*. București: Editura Academiei Militare.
2. Romanescu, G., Tudor, G., Cucu, M., Popescu, I. (1985). *Istoria infanteriei române*. Vol. II. București: Editura Militară.

Caracteristicile defensivei infanteriei române conform ultimelor instrucțiuni folosite pe timpul celui de-al Doilea Război Mondial

3. Șuța, I. (1982). *Infanteria română De la Primul Război Mondial până în zilele noastre*. Vol II. București: Editura Militară.
4. Depozitul Central de Arhivă, Pitești, fond Marele Stat Major. *Inventar nr. S 96, nr. crt. 879. Secția 5. Directiva pentru instrucția comandamentelor și trupelor. Partea a II-a Defensivă*. (1945); *Regulamentul Artileriei* (1941).

